

izjavah in je torej do zadnjega avtentičen, vsebuje vse, kar je dodatno k Meštrovićemu uvodu potrebno za pravilno razumevanje njegovega dela in njegovih osebnih, psiholoških in življenjskih korenin. Na koncu knjige je seznam slik z vsemi potrebnimi zgodovinskimi in bibliografskimi opazkami in dobro izpopolnjuje orientacijo v gradivu in porabnost knjige, ki je v svojem bistvu album M.-ćevega dela do njegovega petdesetega leta. Ker je ob svoji petdesetletnici M. uredil in narodu poklonil tudi galerijo svojih del v lastni hiši na Ilici v Zagrebu, je ta knjiga kot navodilo za razumevanje tam razstavljenega gradiva in njega izpopolnilo tem dragocenejša.

Knjiga je izvršena z največjo skrbjo in je dokaz dovršene domače reprodukcijske in tiskarske tehnike. Izbor je omejen na zrelo delo umetnikovo in ustreza popolnoma okviru, v katerem je M. zasnoval svojo zgoraj omenjeno zagrebško galerijo. Da pa nobena beseda in nobena reprodukcija ne more nadomestiti umetnine same, ako gre res za umetnino, zato nam je tudi ta knjiga zgovoren dokaz. Pripomoček je pač, a zelo slaboten in medel pripomoček. Kdor je enkrat hodil med temi živimi liki v galeriji v Zagrebu in se ž njimi razgovarjal, bo imel domotožje po njihovi družbi. Temu bodo zlasti te knjige izborno služile, da ob tihih urah ubranosti nadaljuje svoje razgovore ž njimi. Celotno Meštrovićevo delo pa, kakor ga on sam ceni in priznava, podajata šele oba, originali v galeriji in ta knjiga. Zasluga njena pa je, da podaja Meštrovića kot človeka in umetnika brez krinke, brez gostobesednih spekulacij ljudi, ki jim je njegova realnost neznana in brez premodrih teorij, ki tako pogosto zapró naivnemu človeku pot do umetnine sploh.

Knjiga Meštrovićevih del je kulturni dogodek prve vrste, predvsem pa odličen kulturni dokument za vse Jugoslovane in ogledalo Meštrovića kot umetnika in človeka. Frst.

Ljubo Karaman, *Umjetnost u Dalmaciji. XV. i XVI. vijek.* Matica Hrvatska, Zagreb 1933.

Kot nadaljevanje svoje l. 1930 v isti založbi izdane knjige »Iz kolijevke starohrvatske prošlosti«, kjer je strnil rezultate svojih in tujih dosedanjih raziskavanj o starohrvatski in dalmatinski umetnosti dobe hrvatskih narodnih vladarjev in samostojnih mestnih uprav, nam nudi dalmatinski spomeniški konservator Lj. Karaman sedaj oris razvoja likovne umetnosti v Dalmaciji iz XV. in XVI. stol. Opremljena je ta knjiga enako kakor prva, čeprav na zunaj ni označena kot njeno nadaljevanje, in zadostno ilustrirana.

Doba XV. in XVI. stol., to se pravi doba prvih dveh stoletij beneškega gospodstva v Dalmaciji z izjemo Dubrovnika, pomeni od prihoda Hrvatov tretji razvit likovne umetnosti v Dalmaciji. Stilistični značaj te dobe je gotski in renesanski. Karaman je raziskal najprej prve pojave gotike v Dalmaciji, ki nastopajo v tej umetnostno konservativni deželi najprej mešani z romanskimi oblikami pod vplivom istotako konservativne Južne Italije in šele pod vplivom lombardske in posebno benečanske gotike privedejo ta slog do zmage. Višek pomeni dekorativna benečanska gotika, katere največji mojster je Jurij Dalmatinec. Še v XV. stoletju pa se pojavi ob nji in deloma v

dalmatinsko značilnih zvezah ž njo renesansa, ki jo zastopajo deloma domači, največ pa italijanski mojstri Michelozzo, Andrej Aleši, Nikolaj Fiorentinec in Michele in San Girolamo Sanmicheli. Sinteza te dobe razcveta dalmatinske umetnosti sta palača rektorjev v Dubrovniku in posebno največji proizvod umetnosti v Dalmaciji katedrala v Šibeniku. Doba, ki je ustvarila ti dve deli, je dala tudi končni, še danes občudovani harmonični značaj dalmatinskim mestom.

Vodilna umetnost te dobe je s kiparstvom ozko zvezana arhitektura. V zadnjih poglavjih pa obdeluje Karaman arhitekturo in plastiko razdeljeno po spomenikih istega namena, in slikarstvo. Posebno podčrta delo najpomembnejšega predstavnika domače slikarske šole v Dubrovniku Nikole Božidarevića, samo dotakne pa se delovanja mnogih važnih umetnikov, rojenih Dalmatincev, ki pa po svojem delu in značaju pripadajo popolnoma Italiji, kakor Juraj Čulinović, Andrej Medulić in Julij Klović.

Karamanovo delo je dobro navodilo za študij dalmatinskih umetnostnih spomenikov. Poleg rezultatov dosedanjih raziskovalcev je uveljavil celo vrsto novih samostojnih vidikov in s tem, kakor že poprej v podrobnih samostojnih študijah bistveno utrdil temelje lokalne dalmatinske umetnostne zgodovine.

Frst.

GLEDALIŠČE

Ljubljanska drama v sezoni 1933/34.

Ko govorimo o uspehu oziroma neuspehu naše Drame v pretekli sezoni, moramo najprej omeniti jubilej, ki ga je letos praznovalo naše Narodno gledališče: petnajstletnico, odkar imamo Slovenci samostojno dramsko gledališče v Ljubljani. Resda je bila ta proslava v prvi vrsti slovesen dogodek, ki naj poudari nasprotje med svobodno sedanostjo in suženjsko preteklostjo, praznik Naše besede, ki je izšla med nami, da nam nikdar več ne zaide. A hkrati je bila ta proslava tudi odgovor vsem razdiralnim močem sedanosti in izraz vere in volje, da si hočemo to, kar smo si s trudom in po pravici pridobili, obdržati tudi zanaprej.

Proslava, ki se je vršila na pobudo in po prizadevanju Združenja gledaliških igralcev, je bila tedaj predvsem pomembna narodna manifestacija. Temu namenu je dobro ustrezala tudi slavnostna predstava Finžgarjevega »Divjega lovca«, s katerim se je otvorilo slovensko gledališče pod konec vojske 1918. Ker sta v vlogah Janeza in Majde nastopila Hinko Nučič in Vika Podgorska, slovenska igravca iz Zagreba, je bil ta vzpodbudni poudarek še vidnejši. Vendarle pa moramo mimo vse zunanje slovesnosti poudariti tudi stvarno pomembnost tega jubileja. Ob tej priliki smo se pač vsi Slovenci dobro zavedeli, kaj pomeni gledališče, zlasti samostojno dramsko gledališče v našem narodnem in kulturnem življenju. Brez samostojne slovenske Drame bi bila slovenska narodno-kulturna celota bistveno okrnjena. Varujmo jo! Naj nam bodo te besede, ki jih je občinstvu, zbranem na proslavi v gledališču, zaklical v slavnostnem govoru France Koblar, več en opomin k naši skupni narodni dolžnosti!